

Dit artikel over de loopbaan van socialistische burgemeesters illustreren we met een kleine reportage over een Gentse socialistische burgemeester, Gilbert Temmerman. Hij werd gemeenteraadslid in 1959, werd tot schepen benoemd in 1970 om tenslotte burgemeester te worden in 1989, en dit tot 1995. Intussen was hij in 1971 verkozen tot volksvertegenwoordiger, een mandaat dat hij waarnam tot in 1989. Foto: Gilbert Temmerman (3e v.l.) in een 1-meistoet in Gent (Collectie G. Temmerman)

De loopbaan van socialistische burgemeesters: de partij als politieke academie

Johan Ackaert, politicoloog Limburgs Universitair Centrum

Norbert De Batselier, Louis Tobback, Renaat Landuyt, Steve Stevaert. De media voeren deze voorbeelden van socialistische prominenten vaak op om de voorspelde socialistische leegloop uit de Wetstraat naar de stad- en gemeentehuizen te illustreren. Het onderliggende idee hierbij komt erop neer dat 'Brussel' de (om)weg bij uitstek is om het gemeentehuis of stadhuis in te nemen. Deze beeldvorming is een goed uitgangspunt om de carrières van de lokale socialistische elites onder de loep te nemen. Deze bijdrage staat in de eerste plaats stil bij de positie van de SP en de PS in de Belgische gemeenten. De lokale electorale slagkracht bepaalt als eerste factor de kansen om de burgemeestersjerp te omgorden. Daarop focussen we op de sociale achtergrond van socialistische burgemeesters. Hierbij valt het op dat de partij hun (omwille van sociologische redenen) beperktere startkansen aanzienlijk compenseert. Hierna gaan we dieper in op de rol van de partij in de politieke rekrutering en selectie. Daaruit zal blijken dat vooral het engagement binnen de partijorganisaties belangrijker is voor de weg naar het burgemeesterschap dan de vermeende (om)weg langs Brussel⁽¹⁾.

De plaats van de socialistische partijen in de lokale politiek

Wie samenvattende uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen publiceert, loopt altijd door een methodologisch mijnenveld. In de eerste plaats is het aantal gemeenten waar het aanbod van partijen identiek is op twee handen te tellen. Dit bemoeilijkt de vergelijkbaarheid aanzienlijk. Daarenboven munt de gemeentepolitiek uit door de creativiteit die aan de dag wordt gelegd om kandidatenlijsten namen te geven en om deze

te veranderen van de ene verkiezing op de andere. Het feit dat bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 45,4% van de lijsten zich niet onder een nationaal nummer aandient, hoeft niet meteen te betekenen dat de wortels van deze laatste volledig in zui-ver plaatselijke aangelegenheden en verhoudingen liggen. In een ruim aantal gevallen kunnen die plaatselijke lijsten openlijke af-finiteiten vertonen met nationale politieke partijen⁽²⁾. Tot slot floreren in nogal wat Belgische gemeenten kartellijsten. Dit zijn lijsten die voortvloeien uit allianties van

plaatselijke secties van verschillende nationale politieke partijen met als belangrijkste oogmerk het doorbreken van een bestaande homogene meerderheid⁽³⁾. In de aanloop tot de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 zagen diverse experimenten (met wisselend succes) rond kartelvorming in Vlaanderen het levenslicht⁽⁴⁾. In Wallonië is deze strategie al langer vrij verspreid tegen homogene PS-meerderheden⁽⁵⁾. Bij de redactie van deze bijdrage werd ernaar gestreefd zoveel mogelijk semi- of pseudo-plaatselijke lijsten onder de betrokken nationale politieke partijen te brengen. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 verleenden de voorzitters en woordvoerders van CVP, SP, VLD, VU, AGALEV, PS, PSC, PRL en ECOLO hiertoe hun medewerking. Bij de 'inkleuring' van vroegere gemeenteraadsverkiezingen steunden we overwegend op secundair bronnenmateriaal⁽⁶⁾.

Wat leert dit cijfermateriaal nu over de positie van de socialistische partijen in de Belgische gemeenten. Tabel 1 geeft voor elk gewest het aantal gemeenten waar de SP of PS deelnam aan de gemeenteraadsverkiezingen, het gemiddelde behaalde stemcijfer in deze gemeenten, het percentage gemeenten waar de socialisten deel uitmaakten van de bestuursmeerderheid en het percentage gemeenten geleid door een socialistische burgemeester.

In wezen verschilt de positie van de socialistische partijen in de verschillende gewesten niet van hun plaats in het nationale politieke landschap. De PS is in de Waalse gemeenten de dominante partij (in een kwart van de Waalse gemeenten beschikt ze over een homogene meerderheid in de gemeenteraad). Meer dan 6 van de 10 Waalse gemeenten worden momenteel geleid door

TABEL 1: De socialistische partijen in de gemeenten in cijfers

	1976	1982	1988	1994
Aantal gemeenten				
Vlaanderen	260	267	264	226
Wallonië	196	200	201	204
Brussel PS	15	15	11	15
SP	-	5	2	1
PS-SP	4	3	6	3

Stemcijfer (pct)

Vlaanderen	21.3	21.8	21.1	19.6
Wallonië	41.8	41.3	43.3	37.8
Brussel PS	17.7	12.0	15.5	13.4
SP	-	3.9	5.0	5.6
PS-SP	33.5	33.4	27.7	30.3

In bestuursmeerderheid (pct)

Vlaanderen	24.4	31.8	29.5	33.8
Wallonië	42.7	46.6	52.3	61.8
Brussel PS	63.2	52.6	57.9	63.2
SP	5.3	21.1	21.1	21.1

Burgemeesters (pct)

Vlaanderen	8.6	11.0	12.1	12.7
Wallonië	31.3	33.2	38.5	40.5
Brussel (PS)	31.6	31.6	36.8	31.5

een bestuur waarin de PS (mede) de lakens uitdeelt. In 4 van de 10 Waalse gemeenten staat een socialistische burgemeester aan het hoofd van het lokale politieke apparaat⁽⁷⁾. In het Brusselse gewest is de PS weliswaar minder dominant maar op het vlak van de uitoefening van reële macht (in de colleges) zeker niet betekenisloos. In Vlaanderen is de SP daarentegen duidelijk een minderheidspartij. Ze neemt in slechts een derde van de gemeenten deel aan de bestuursmeerderheid (de SP beschikt slechts over

4 homogene meerderheden) en levert amper 12.7 pct van de burgemeesters. Net zoals bij de parlementsverkiezingen taant de electorale aantrekkingskracht van de socialistische partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen maar dit kreeg vooralsnog geen vertaling in een verzwakte reële machtsuitoefening. Integendeel, zowel in Vlaanderen als in Wallonië waren de socialistische partijen de winnaars van de lokale coalitievorming.

Sociale achtergrondskennmerken van socialistische burgemeesters

We weten dat de beroepsindeling van burgemeesters geenszins een getrouwe afspiegeling is van deze van de bevolking. Vrije beroepen, maar ook het onderwijzend personeel en de bedrijfsleiders zijn oververtegenwoordigd. Ondervertegenwoordigd zijn de landbouwers, de arbeiders en in mindere mate de bedienden⁽⁸⁾. Een belangrijke verklaringsgrond voor deze ongelijkheid wordt geleverd door theorieën over politieke participatie die pomen dat hogere statusgroepen meer dan lage statusgroepen geneigd zijn zich te engageren in de politiek⁽⁹⁾. Gegeven het feit dat het burgemeesterschap als het ware de top vormt in de lokale politieke hiërarchie ligt het voor de hand dat onder de burgemeesters hogere statusgroepen nog sterker vertegenwoordigd zijn dan onder de gemeenteraadsleden. In regel wordt het verwerven van de tricolore sjerp voorafgegaan door de deelname aan verschillende verkiezingen. Welnu, Budge en Farlie hebben afdoende aangetoond dat onder lokale politici hogere statusgroepen er beter in slagen verschillende verkiezingen te overleven⁽¹⁰⁾. In dit verband

spreekt Schwartz over de bevoorrechte positie van hogere statusgroepen inzake de toegang tot bepaalde middelen, de aard van hun motivering en tot slot de hen geboden kansen en gelegenheden⁽¹¹⁾. Garraud gebruikt een dergelijk schema om de grotere aanwezigheid van hogere statusgroepen onder de Franse burgemeesters te verklaren⁽¹²⁾.

De oververtegenwoordiging van hogere statusgroepen is nochtans niet onbegrensd. Het engagement binnen diverse verenigingen, organisaties en partijen is tot op zekere hoogte een substituuat voor het gebrek aan middelen die verbonden zijn aan een minder prestigieuze socio-professionele status⁽¹³⁾. Met betrekking tot het engagement in het verenigingsleven noteerden we in ons onderzoek geen significante variatie over de verschillende statusgroepen. Hooguit kan worden gesteld dat dit engagement de sociale kloof niet verbreedt. Maar er is meer. Ervaringen in het buitenland doen vermoeden dat ook de politieke partijen zelf een corrigerende functie uitoefenen met betrekking tot de sociale samenstelling van de politieke mandatarissen. Aberbach, Putnam en Rockman noteerden in het algemeen binnen Europa met betrekking tot de rekrutering van nationale elites dat linkse partijen fungeren als: *"A kind of affirmative-action institution for the working-class, mitigating some of the sociological bias against it in the elite recruitment process"*⁽¹⁴⁾. Gaxie deed een analoge vaststelling bij de nationale politieke elites in Frankrijk. Binnen de linkse partijen en vooral binnen de communistische partij beschikt de arbeidersklasse over een sterke vertegenwoordiging in het politiek personeel⁽¹⁵⁾.

Wat leren de gegevens over socialistische burgemeesters in België. Tabel 2 vergelijkt

de socialistische burgemeesters op een beperkt aantal achtergrondskennmerken met hun collega's behorende tot andere partijen. Deze tabel bevat het onderwijsniveau, de tewerkstellingssector, het beroepsprestige van henzelf en hun vader en het percentage burgemeesters voortkomende uit een arbeidersgezin⁽¹⁶⁾.

TABEL 2: Sociale achtergrondskennmerken van socialistische burgemeesters (pct)

	SP	PS	Alle burgemeesters
Pct uit arbeidersgezin	59.1	47.1	32.5
Beroepsprestige vader			
Laag	63.6	45.1	44.4
Midden	18.2	21.6	23.9
Hoog	18.2	33.3	31.7
Onderwijsniveau			
Pct burgemeesters met universitair diploma	40.0	39.6	50.2
Tewerkstellingssector			
Vrije beroepen	12.0	14.9	22.7
Overheid	68.0	61.2	47.9
Bedienden / privé	8.0	14.9	15.2
Zelfstandigen	8.0	6.0	12.7
Arbeiders	4.0	3.0	1.5
Persoonlijk beroepsprestige			
Laag	28.0	22.7	27.1
Midden	28.0	37.9	31.6
Hoog	44.0	39.4	41.3

De gegevens die verband houden met de maatschappelijke status zijn interessant. Vooreerst zijn de verschillen inzake het persoonlijk beroepsprestige over de verschillende partijen niet significant. In te-

genspraak met de verwachtingen behoren socialistische burgemeesters niet meer dan andere tot lagere professionele statusgroepen. Daarentegen staat dan wel dat de vaders van (vooral Vlaamse) socialistische burgemeesters significant meer behoorden tot lagere statusgroepen en minder tot hogere. Die vaststelling kan evenwel niet worden uitgebreid tot de Franstalige kameraden. Dat meer socialistische burgemeesters (over de taalgrenzen heen) ouders hebben die duidelijk behoorden tot de arbeidersklasse sluit dan wel weer aan bij het normaal verwachtingspatroon. De betrekkelijk lagere scholingsgraad van socialistische burgemeesters is hiermee uiteraard sterk verbonden. Onderzoek over de doorstroming naar het hoger onderwijs wees menigmaal op het verband tussen sociale klasse van herkomst en de participatie in het hoger onderwijs⁽¹⁷⁾. Onze gegevens lopen in dezelfde richting: van de burgemeesters van wie de vader behoorde tot de lagere statusgroepen beschikt 34.5 pct over een universitair diploma, tegenover 54.8 bij de middencategorie en 66.3 bij de hoge statusgroepen.

Deze gegevens suggereren inderdaad dat linkse partijen de achterstand bij toekomstige politici behorende tot lagere statusgroepen inzake politieke socialisatie en rekrutering compenseren. Opdat die compenserende partijmechanismen effectief zouden zijn, kan worden verondersteld dat participanten afkomstig uit lagere statusgroepen sterker geïntegreerd zijn in het netwerk van partijorganisaties en dat de integratie meer tot uiting komt bij linkse partijen dan bij de overige. Om die stelling te verifiëren koppelt tabel 3 het beroepsprestige van de vader, het al dan niet beschikken over een universitair diploma door de res-

pondent zelf en de aard van de partij aan de mate van partij-integratie. Als maatstaf hiervan nemen we het deel uitmaken van het bestuur van de lokale partijafdeling in de periode voorafgaande aan de eerste benoeming tot burgemeester.

TABEL 3: Lidmaatschap van het partijbestuur naar partij en sociale achtergrondkenmerken (pct)

	Pct actief in partijbestuur
Beroepsprestige vader	
Laag	75.5
Midden	70.6
Hoog	56.7
Gemiddeld	68.8
Laats behaalde diploma	
Niet-universitair geschoold	79.4
Universitair geschoold	60.2
Gemiddeld	69.5
Politieke partij	
SP	88.2
PS	57.9
Alle partijen	59.7

De verwachtingen rond het compenserend effect van de partij-integratie worden ingelost. Respondenten van wie de vader behoorde tot een relatief lagere statusgroep waren tot op het moment van hun eerste benoeming verhoudingsgewijze talrijker aanwezig in het (lokaal) partijbestuur dan hun collega's van wie de vader hoger op de maatschappelijke ladder stond. In de tweede plaats, en dit ligt in het verlengde van de vorige vaststelling, zijn niet-universitair geschoolde burgemeesters sterker ingeworteld in de lokale partijorganisatie. Het verband met de kleur van de partijen is minder eenduidig; SP-burgemeesters waren daadwerkelijk meer dan het gemiddelde betrok-

ken in het partijbestuur, maar dit geldt niet voor PS-burgemeesters. Een verdere verfijning wijst evenwel uit dat in het algemeen meer Vlaamse burgemeesters hun sporen verdienen binnen het plaatselijk partijbestuur dan hun Waalse collega's. Hoewel PS-burgemeesters ter zake duidelijk onder het landelijk gemiddelde scoren, blijken ze vergeleken met hun Waalse collega's meer betrokken geweest te zijn in de werkzaamheden van partijbesturen. Hetzelfde geldt voor hun Vlaamse kameraden tegenover de andere Vlaamse burgemeesters. De partij fungeert hier duidelijk als de 'politieke academie van de arbeiders'. Tarrow merkte een analoog fenomeen op voor linkse burgemeesters in Italië en Frankrijk⁽¹⁸⁾.

Eén probleem is hiermee echter nog niet opgelost, namelijk de paradox dat socialistische burgemeesters wel meer wortels in de arbeidersklasse hebben en verhoudingsgewijze minder hoog geschoold zijn maar zelf (professioneel) niet tot lagere statusgroepen behoren. Hier is duidelijk sprake van opwaartse sociale mobiliteit. We opperden reeds dat het onderwijs een belangrijk mechanisme is in de opwaartse mobiliteit. Dit correspondeert echter niet met onze gegevens over de spreiding van het aandeel universitaire diploma's over de verschillende partijen; uitgerekend minder socialistische burgemeesters beschikken verhoudingsgewijze over een universitair diploma. Op zich hoeft dit niet te verwonderen; we noteerden al dat verhoudingsgewijze meer socialistische burgemeesters wortels hebben in lagere statusgroepen en bijgevolg 'in de buitenbaan' aan hun schoolloopbaan vertrekken. De opwaartse sociale mobiliteit van socialistische burgemeesters kan dus geenszins worden verklaard door een verhoogde onderwijsparticipatie⁽¹⁹⁾. Allicht

Gilbert Temmerman (midden) op stap met de Gentse socialistische jongeren. Voetmars Gent-Brussel in het kader van de 100e verjaardag van de Socialistische Internationale in 1964 (Collectie G. Temmerman)

bestaan er andere mechanismen die de opwaartse sociale mobiliteit bij socialistische burgemeesters verklaren. Uit tabel 4 kan worden afgeleid dat socialistische burgemeesters meer tewerkgesteld zijn (of waren) in de overheidssector. Zowel voor de SP- als de PS-burgemeesters gaat het over meer dan 60 pct van de gevallen (respectievelijk 68 en 61.2 pct), tegenover een gemiddelde tewerkstelling van 47.9 pct in de overheidssector van alle burgemeesters. De aard van de beklede posities in de overheidssector varieert wel over de twee zusterpartijen. Bij de SP-burgemeesters is (of was) 28 pct parlements lid (tegenover 14.9 pct van de PS-burgemeesters en 13.6 van alle burgemeesters). De opwaartse sociale mobiliteit bij de SP-burgemeesters hangt dus op het eerste gezicht meer samen met politieke loopbanen dan met een ambtelijke. Maar die vaststelling verklaart niet alles: zelfs na het neutraliseren van de groep burgemeesters met parlementaire antecedenten blijft het opvallen dat socialistische burgemeesters meer actief waren binnen de overheidssector (40 en 46.3 pct van respectievelijk SP- en PS-burgemeesters tegenover 34.2 voor alle burgemeesters). Voor socialistische burgemeesters fungeerden de overheidssector en vooral het onderwijs duidelijk als achtergrond van opwaartse sociale mobiliteit. In de marge hiervan kan de vraag worden gesteld naar voordelen die het engagement in socialistische organisaties biedt voor het ontwikkelen van een loopbaan in de overheidsdiensten. De Winter schreef vroeger in een studie over de socialistische partij en het dienstbetoon dat, wegens de ongelijke verdeling van onderwijskansen het cliënteel van de socialistische partij in de overheidsdiensten meestal uit laaggeschoolden bestond. Hij vervolgt: "Het is dan

ook niet te verwonderen dat de partij, wanneer zij in de regering zat, er vooral naar streefde die departementen te veroveren die veel lagere benoemingen toelieten". Als illustratie hiervan vermeldt hij nationale opvoeding⁽²⁰⁾. De vraag of cliëntelistische mechanismen aan de basis liggen van de vaststelling dat socialistische burgemeesters meer dan andere professioneel actief waren binnen de overheidsdiensten kan hier niet op een afdoende manier beantwoord worden; de vragenlijst bevatte geen vragen naar de ontwikkeling van de niet-politieke loopbaan. We beschikken slechts over één onrechtstreekse indicatie die in die richting wijst. Ruim de helft van de socialistische respondenten die voor zijn benoeming tot burgemeester actief was in het plaatselijk partijbestuur is in de overheidssector tewerkgesteld. Bij geen enkele andere partij werd die verhouding benaderd⁽²¹⁾. In haar onderzoek naar de loopbaan van de ambtenaar noteerde Annie Hondeghem het belang van de politieke verdienste en het militantisme van de kandidaat die solliciteert naar een benoeming in een Belgisch ministerie. Ze schreef daarbij: "Een veel gehoorde opmerking is dat het vandaag de dag niet meer volstaat om lid te zijn van een partij (of een vakbond), men moet zich ook actief inzetten om die steun te krijgen van de partij (of vakbond)"⁽²²⁾.

De betekenis van de partij verder geëxploreerd

De vorige paragraaf suggereert dat bij socialistische burgemeesters, verhoudingsgewijs meer dan bij andere partijen, de politieke partij een aanzienlijke betekenis uitoefent in de doorstroming naar het hoogste lokale politieke ambt. Deze paragraaf exploreert die betekenis verder. Achtereen-

volgens komen politieke socialisatie, politieke rekrutering en selectie en de politieke carrière voorafgaand aan het burgemeesterschap aan bod.

De politieke socialisatie

Politieke socialisatie is het proces waarbij het individu kennis verwerft over en oriëntaties ontwikkelt op de politiek⁽²³⁾. De kandidaatstelling is een (voorlopig) eindpunt in dit proces. Een eerste socialisatiefactor is de leeftijd waarop mensen de vroegste politieke invloeden ondergaan. Tabel 4 bekijkt dit voor de socialistische burgemeesters en maakt de vergelijking met het gemiddelde van alle burgemeesters. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt voor de leeftijd waarop men voor het eerst interesse vertoonde voor politiek in het algemeen, de lokale politiek en men zich aansloot bij de partij.

TABEL 4: Politieke socialisatiemomenten

	SP	PS	Alle burgemeesters
Leeftijd algemene interesse voor politiek	18.3	20.5	20.5
Leeftijd interesse voor gemeentepolitiek	28.0	25.5	26.0
Leeftijd lidmaatschap partij	23.4	23.2	26.7

In principe ontwikkelden de toekomstige burgemeesters in het midden van hun twintigste levensjaar belangstelling voor politiek in het algemeen. De interesse voor de lokale politiek volgde gemiddeld zes jaar later. Kort nadien sloot men zich aan bij een politieke partij. De socialistische burgemeesters wijken enigszins van dit beeld af. De leeftijd waarop de aandacht voor het eerst op algemene politieke thema's werd gericht, net als de leeftijd waarop de bezieling

voor het lokaal politiek bedrijf vorm kreeg, verschillen niet significant van deze van hun collega's. Wel valt het levensjaar waarop men zich aansloot bij een politieke partij op. Bij socialistische burgemeesters gaat deze de belangstelling voor de gemeentepolitiek vooraf. Dit komt het sterkst tot uiting bij SP-burgemeesters.

De belangstelling voor politiek (weze het nu lokale of nationale) groeit niet in het ijle. Eulau beschrijft vijf bronnen van belangstelling: de invloed van primaire groepen, politieke of algemene maatschappelijke participatie, bijzondere gebeurtenissen of omstandigheden, persoonlijke achtergronden en ideologische overtuigingen⁽²⁴⁾. Een van de eerste vragen in het interview was deze naar de omstandigheden waarin de respondent kennis maakte met de politiek. Tabel 5 spreidt de antwoorden op deze vraag naar de algemene categorieën die Eulau opstelde. De betrokken socialisatiefactoren zijn geen exclusieve categorieën, wat meebrengt dat het totaal percentage meer dan 100 bedraagt (omwille van het beperkt aantal gevallen: 1.5%, worden de verwijzingen naar ideologie niet in de tabel opgenomen).

TABEL 5: Algemene socialisatiefactoren (pct)

	SP	PS	Alle burgemeesters
Primaire groepen	52.0	52.9	50.9
Algemene participatie	72.0	30.9	46.8
Persoonlijke achtergronden	68.0	33.8	42.6
Politieke gebeurtenissen	12.0	27.9	16.5

Voor iets meer dan de helft van de burgemeesters vervulden primaire groepen de rol van socialisatiefactor. De betekenis van pri-

maire groepen uit zich in het gegeven dat belangstelling voor politiek nauw verbonden is met het verkeren in gelegenheden waarbij over politiek wordt gepraat. Het beschikken over ouders, verwanten of vrienden met een politieke achtergrond bevordert het individueel politiek bewustzijn en de vertrouwdheid met overheidsinstellingen en -beleid. Dit verhoogt de waarschijnlijkheid dat verhoudingsgewijze meer mandatarissen uit families komen waarvan bepaalde leden zelf mandataris (geweest) zijn of minstens een ruime belangstelling voor het politiek bedrijf koesteren. In het algemeen wijken de socialistische burgemeesters niet significant af van hun collega's behorende tot andere partijen. Wel komen ze meer voort uit gezinnen waarvan de vaders en moeders meer dan gemiddeld lid waren van de partij; bij 56.5 pct van de SP-burgemeesters en 51.1 pct van de PS-burgemeesters was de vader partijlid, tegenover een gemiddelde van 43.7 pct voor alle burgemeesters⁽²⁵⁾. Niet alleen waren meer ouders van socialistische burgemeesters lid van de partij, bij de SP-burgemeesters was het aandeel waarvan minstens één van de ouders een bestuursfunctie in de partij opnam zelfs het hoogst (26.1 pct, tegenover 14.6 voor de PS en 16.2 voor alle burgemeesters).

In de tweede plaats wijst tabel 5 op het belang van de algemene participatie of het engagement binnen de 'civic society'. Theorieën omtrent de impact van algemene participatie op de politieke socialisatie vertrekken van het idee dat het ontwikkelen van politieke belangstelling een afgeleide is van het algemeen maatschappelijk engagement. Mensen kunnen in de loop van hun leven geconfronteerd worden met de politiek door ervaringen binnen organisaties die in

se een niet-politiek karakter hebben, maar toch voldoende dicht bij de politiek staan om als bron van politieke socialisatie te gelden. De cijfers in tabel 5 wijzen uit dat de impact van die socialisatiebron bij de SP-burgemeesters aanzienlijk groter is niet alleen in vergelijking met de volledige onderzoeksgroep, maar ook vergeleken met Franstalige kameraden. Wat is de concrete aard van de 'civic society' waarbinnen het engagement vorm kreeg? Hiertoe overlopen we de antwoorden van de burgemeesters die op een of andere manier verwezen naar dit engagement. Socialistische burgemeesters beklemtoonden tijdens de interviews het belang van de vakorganisaties en de mutualiteiten. Ongeveer de helft van hen werd hierdoor aanzienlijk beïnvloed (juist 50 pct bij de SP en 47.6 bij de PS tegenover een gemiddeld van 28.3 voor alle burgemeesters). Andere belangrijke bronnen zijn de jeugdorganisaties, het onderwijs en de professionele activiteit die de aanloop waren naar het politieke leven. Hierin verschillen socialisten weinig van burgemeesters behorende tot andere partijen. Wel kon een belangrijk verschil worden opgetekend over de invloed van het brede plaatselijke verenigingsleven. Ruim een kwart van de burgemeesters beschreven de betrokkenheid in plaatselijke organisaties (van de meest diverse pluimage) als de kweekbodem voor hun engagement. Dit is niet het geval voor socialistische burgemeesters (amper 5.6 pct van de SP'ers en 14.3 van de PS'ers verwezen hiernaar). Meer dan anderen vonden de socialistische burgemeesters dus de roots van hun latere politieke engagement overwegend in de socialistische 'wereld'.

Persoonlijke achtergronden en gebeurtenissen vormen de derde belangrijkste politieke

ke socialisatiefactor. Vooral bij SP-burgemeesters nemen deze een prominente plaats in, minder bij hun PS-collega's. Tot die persoonlijke achtergronden en gebeurtenissen behoren een reeks gevarieerde politieke stimuli. Het betreft de persoonlijke kennis van lokale of nationale politici, persoonlijk verworven interesse, gevoelens van achteruitstelling, verontwaardiging of plichtsbef. Van al de burgemeesters die op een of andere manier verwezen naar deze factoren valt bij de SP-burgemeesters het grote aantal op dat verwees naar relatieve deprivatie (47.1 pct tegenover 27.7 voor PS'ers en 15.2 voor alle burgemeesters). In de meeste gevallen ging het om gevoelens van uitsluiting waarvan de oorsprong teruggaat tot de sociale situatie van de ouders. De laatste socialisatiefactor waren specifiek politieke gebeurtenissen die het politiek bewustzijn aanwakkerden. Tabel 5 wees uit dat deze beduidend meer aan bod kwamen bij PS-burgemeesters dan bij hun Vlaamse tegenhangers en de volledige groep van burgemeesters. Twee derden van de SP-burgemeesters die deze bron vermeldden tijdens de interviews, verhaalden over de Tweede Wereldoorlog en de nasleep. Het resterende derde herinnerde aan de belangrijkste naoorlogse politieke conflicten (zoals Koninkswestie, Schoolstrijd en Eenheidswet). Die grote naoorlogse tegenstellingen zijn even prominent aanwezig in het geheugen van PS-burgemeesters. Daarnaast spraken ze ook vaker over lokale politieke gebeurtenissen (bv. de samenvoeging van gemeenten van 1977) en internationale politieke gebeurtenissen (bv. de Vietnamoorlog, Mei '68, de coup tegen Salvador Allende in Chili), minder over de Tweede Wereldoorlog⁽²⁶⁾.

De politieke rekrutering en selectie

De politieke socialisatie vormt een potentieel aanbod van kandidaten waaruit de toekomstige politici worden gerekruteerd en geselecteerd. We weten dat partijen een centrale rol vervullen in de selectie en rekrutering van lokaal politiek personeel. De wijze waarop de kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen tot stand komen varieert van partij tot partij. Bij de nationaal gestructureerde partijen bevatten de nationale statuten slechts summier regiewijzigingen over de vorming van de kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen. In regel wordt deze materie toevertrouwd aan de plaatselijke afdelingen. Deschouwer stelde in 1988 vast dat niet eens de helft van de afdelingen van de nationale partijen en de lokale partijen de statutaire regelingen strikt volgen⁽²⁷⁾.

De samenstelling van een kandidatenlijst verloopt in de praktijk in twee fasen. Voor eerst dient een politieke partij voldoende kandidaten aan te trekken (rekrutering). Daarop volgt het toekennen van de plaatsen op de lijst (selectie). Tabel 6 vat de belangrijkste momenten in dit proces samen.

In de vorige paragraaf beschreven we hoe toekomstige mandatarissen diverse eigenschappen verwerven uit het politiek socialisatieproces. Hiermee is echter niet gezegd dat die kenmerken spontaan tot een politiek engagement leiden; die kenmerken moeten ontdekt of herkend worden. In dit verband spreekt de literatuur over het 'politiek leermeesterschap' of de politieke coöptatie. Dit zijn mechanismen waarmee de zittende politieke elite de toekomstige rekruteert en selecteert. Dit komt erop neer dat bestuurders een aspirant-politicus onder hun hoede nemen en hem zowel socia-

TABEL 6: Rekrutering en selectie (pct)

	SP	PS	Alle burge- meesters
Initiatief deelname eerste gemeenteraadsverkiezingen			
Eigen initiatief	28.8	39.7	34.8
Gevraagd	56.0	52.9	57.2
Combinatie	16.0	7.4	8.0
Indien gevraagd			
Pct gevraagd door partij	72.2	53.7	43.0
Methode van lijstvorming 1988			
Modellijst	84.0	58.8	88.8
Algemene ledenpoll	16.0	38.2	9.7
Combinatie	-	2.9	1.5
Ontwerper van lijst 1988			
Partijbestuur	76.2	55.0	60.3
Comité ad hoc	52.4	20.0	37.0
Burgemeester	9.5	12.5	15.7
Kandidaten zelf	4.8	20.0	9.8
Fractie	9.5	7.5	9.5
Deelgemeenten en wijken	4.8	25.0	5.9
Goedkeuring lijst 1988			
Bestuur	9.5	9.8	12.1
Algemene vergadering	90.5	78.0	56.5
Kandidaten	-	12.2	26.1
Andere instanties	-	-	5.2
Preferenties van selectoren			
Engagement in verenigingsleven	24.0	13.2	23.8
Engagement in partij	32.0	42.6	22.1
Individuele bekendheid	40.0	33.8	45.3
Deskundigheid	36.0	7.4	16.5

liseren in het politiek bedrijf, als dat ze steun zoeken met het oog op de promotie van de kandidaat bij de formele beslissingen omtrent kandidaatstelling en -voordracht. Voor de kandidaat zelf is de coöptatie dus een uitermate geschikt vehikel om steun te werven⁽²⁸⁾. Tegenover de 'gespon-

sorde' kandidaten staan dan de 'self-starters', of de politici die verklaren dat hun politieke loopbaan zich ontwikkelde zonder noemenswaardige steun van bepaalde politici of zelfs tegen hen in⁽²⁹⁾. Rees en Smith bestudeerden dit fenomeen in de lokale politiek voor het eerst in hun onderzoek van 1960 naar het profiel van de lokale mandatarissen in het Britse Barking. Zij vonden dat vier vijfden van de raadsleden en de 'aldermen' (vgl. schepenen) gevraagd en zelfs overtuigd dienden te worden om hun kandidatuur te stellen voor de lokale verkiezingen⁽³⁰⁾. De gegevens over de burgemeesters lopen parallel met het vermelde onderzoek. Een ruime meerderheid (57.2 pct) verwees naar de expliciete vraag van derden. Daarentegen beschreef 34.8 pct van de burgemeesters zijn intrede als het gevolg van een 'persoonlijk initiatief'. Bij 8 pct ging het om een combinatie. Samen met dit soort antwoorden komt de groep 'gevraagde' burgemeesters op ruim 65 pct van het totaal. Op het eerste gezicht lijkt het aantal self-starters onder SP-burgemeesters zeer gering maar binnen die groep is het aantal van wie het begin van de politieke loopbaan zowel de vraag was van derden als het gevolg van een persoonlijk initiatief verhoudingsgewijze ook groter. Socialistische burgemeesters (over de taalgrens heen) onderscheiden zich wel van anderen door de aard van de sponsor. De partij vervulde bij hen beduidend meer dan bij hun collega's de rol van rekruteringsbureau⁽³¹⁾. Onder plaatselijke socialistische partijafdelingen komt de poll verhoudingswijze nog vaker voor als selectiemethode dan bij andere partijen (dit is overigens meer het geval bij de PS dan bij de SP)⁽³²⁾. Het ligt voor de hand dat de vertrouwdheid met de partijorganisatie(s) en het engagement in de socialistische

Gilbert Temmerman op een tentoonstelling van SVV-Wondelgem in 1977

'wereld' een belangrijk criterium is in dit selectieproces⁽³³⁾. Maar dit verklaart niet alles, zelfs bij de PS komt de poll als selectiemethode nog niet in 40 pct van de gevallen voor. Ook daar waar deze methode niet wordt gevolgd, valt het gewicht van de partij op in de selectie. Zeker bij de SP weegt het partijbestuur door. Bij haar valt ook het bestaan van ad-hoc comités op. Burgemeesters spraken in de interviews regelmatig over een 'uitvoerend comité', een 'groep politieke vrienden' of een 'comité van wijzen'. Deze eerder informeel opererende gezelschappen worden in regel belast met primo het aantrekken van kandidaten en secundo, het ontwerpen van een eerste versie van de modellijst. Daar waar een beroep wordt gedaan op dergelijke actoren bij de lijstvorming wordt die optie vaak gelegitimeerd met argumenten die verwijzen naar 'gevoelige verhoudingen binnen het partijbestuur', 'onderlinge rivaliteiten tussen mogelijke kandidaten' en tot slot het 'zoeken naar kandidaten van buiten de partij'. Van de leden van deze comités wordt dus verwacht dat hun (moreel) gezag bijdraagt tot het verzoenen van verschillende facties binnen de partij, maar ook tot het verbre-

den van het rekruteringsveld van de partij. De rol van partijbestuur en informele comités is bij de PS minder uitgesproken. Wellicht heeft dit te maken met de meer gedecentraliseerde organisatie van die partij in Waalse gemeenten. In heel wat Waalse gemeenten is de PS de grootste partij en beschikt ze over een organisatieschaal die een decentralisatie naar deelgemeenten en wijken toestaat. Het ligt dan ook voor de hand dat deze 'onderafdelingen' een belangrijke rol vervullen in het opmaken van de kandidatenlijst.

Kortom, bij socialisten (over de taalgrensen heen) vervult de partijorganisatie een centrale rol in de rekrutering en selectie. De partij fungeert hier als de politieke leerschool bij uitstek⁽³⁴⁾. Zij rekruteert in de eerste plaats kandidaten en het zijn partijorganen (zij het nu het bestuur eventueel hierin bijgestaan door een comité ad hoc of de algemene vergadering) die een finale uitspraak doen over de kandidatenlijst. Dit laat uiteraard sporen na in het profiel van de kandidaten. Meer dan bij anderen wordt in de selectie de nadruk gelegd op het engagement binnen de partijorganisatie(s).

Politieke ervaring

De aanvang van de politieke loopbaan van burgemeesters kan in het algemeen als zeer succesvol worden omschreven. Slechts 4.4 pct van de respondenten had meer dan 1 verkiezing nodig om in de gemeenteraad terecht te komen. Met het bereiken van deze politieke positie is de politieke socialisatie uiteraard nog niet afgerond. Het ligt voor de hand dat na het verwerven van dit eerste mandaat de stimuli uitgaande van de eigenlijke politieke participatie versterkt worden. Met het verwerven van een (rechtstreeks of onrechtstreeks) verkozen politiek mandaat start de fase in de politieke loopbaan waarbij de politieke nieuwkomer wordt getraind in vaardigheden en houdingen die eigen zijn aan politieke mandatarissen. Tabel 7 vat de politieke loopbaan voorafgaand aan de benoeming tot burgemeester samen.

Lokale politieke instellingen zijn in principe de startlijn van de politieke loopbaan van burgemeesters. Slechts een uitermate beperkte groep maakte de intrede in de lokale politiek vanuit een supralokaal mandaat. In regel fungeerden de lokale politieke instellingen als het politiek en bestuurlijk decor waarbinnen politieke ervaring werd opgebouwd. Een en ander neemt niet weg dat slechts een kleine meerderheid van de burgemeesters de verschillende trappen van de lokale hiërarchie heeft beklommen vooraleer finaal de tricolore sjerp werd bemachtigd. Bijna één op vijf burgemeesters werd na de eerste verkiezing tot gemeenteraadslid meteen verkozen tot schepen. Iets minder dan 15 pct slaagde er zelfs in de eerste verkiezing tot gemeenteraadslid te verzilveren in het burgemeesterschap. Slechts 28.5 pct van de burgemeesters vervulde in

TABEL 7: Politieke loopbaan van burgemeesters (pct)

	SP	PS	Alle burgemeesters
Eerste mandaat			
Gemeenteraadslid	52.0	61.8	53.8
Schepen	16.0	17.6	19.7
Burgemeester	12.0	5.9	14.4
OCMW/COO-raadslid	16.0	5.9	5.9
Provincieraadslid	-	1.5	2.4
Parlementsld	-	2.9	2.1
Ervaring met politiek mandaat voor burgemeesterschap			
	88.0	94.1	85.6
Binnen de gemeenteraad	88.0	92.6	83.5
Enkel als raadslid	28.0	41.2	32.6
Enkel als schepen	16.0	20.6	22.4
Raadslid en schepen	44.0	30.9	28.5
Binnen OCMW/COO	24.0	13.2	9.7
Als voorzitter	8.0	5.9	3.5
Binnen de provincieraad	28.0	5.9	11.2
Binnen het parlement	12.0	11.8	10.6

het verleden op gescheiden momenten zowel de rol van gemeenteraadslid als deze van schepen. Voor bijna 6 pct van de burgemeesters was het lidmaatschap van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn of de COO het eerste (onrechtstreeks) verkozen politiek mandaat in hun leven. Het aandeel burgemeesters met ervaring binnen deze raad bedraagt bijna 10 pct. Vergelijkbare percentages waren vóór de benoeming tot burgemeester actief in supralokale politieke instellingen (provincieraden en het parlement). Voor de helft van de burgemeesters behorende tot deze laatste categorie waren

Gilbert Temmerman geeft het startschot voor de 6-daagse in Gent, 1994 (Collectie G. Temmerman)

deze instellingen ook het startpunt van de politieke loopbaan.

In regel wijken de socialistische burgemeesters niet fundamenteel af van dit carrièrepatroon. PS-burgemeesters startten iets meer dan gemiddeld hun politieke loopbaan als gewoon gemeenteraadslid. Ze slaagden er met andere woorden iets minder snel in hun eerste verkiezing te bekronen met een uitvoerend lokaal mandaat. In de eerste paragraaf van deze bijdrage gingen we in op de dominante positie van de PS in Wallonië. Het is niet denkbeeldig dat juist het groot aantal lokale mandatarissen waarover de PS beschikt en de daarbij horende grote interne concurrentie een snelle doorstroming naar mandaten in het college belemmert en een periode van 'warmlopen' binnen de gemeenteraad zich dus opdringt. Ten tweede mag men ook niet vergeten dat ondanks de dominante positie van de PS het politieke leven in tal van Waalse gemeenten in het teken staat van een confrontatie tussen de PS en anti-PS kartels (gesteund door de lokale afdelingen van PSC en PRL) en bijgevolg bij een verkiezingsnederlaag voor nieuwe PS-politici een stageperiode in de gemeenteraad onafwendbaar is.

Bij hun SP-collega's valt het relatief groot aantal op van wie de mars door de instellingen een aanvang nam in het OCMW of de voormalige COO. Bijna een kwart van de SP-burgemeesters deed ervaring op binnen de COO of het OCMW, 8 pct bracht het zelfs tot voorzitter van de betrokken raad (geen enkele andere partij evenaart deze cijfers). Hoger wezen we eveneens op de minderheidspositie van de SP in het gros van de Vlaamse gemeenten. Allicht verklaart dit waarom een coöptatie binnen deze raden noodgedwongen de enige startmogelijkheid was voor aspirant-politici. In tegenstelling

tot de PS is de SP in Vlaamse gemeenten - op een handvol uitzonderingen na - altijd aangewezen op coalitievorming om door te stoten naar de plaatselijke bestuursmeerderheid. Doorgaans is ze in de gevormde coalities niet de grootste partij waardoor vaak alleen het voorzitterschap van COO of OCMW als hoogste ambitie weggelegd was. Bij het overzicht van de loopbanen nog een bedenking. De kranten koppen in deze periode met berichten over landelijke socialistische boegbeelden die bereid zijn hun ministerschap en desnoods hun zetel in het parlement in te ruilen voor het burgemeesterschap. Daarenboven leert de geschiedenis dat in een aantal grotere steden het burgemeesterschap voor socialistische politici de bekroning van een nationale politieke loopbaan was⁽³⁵⁾. Dat 'Brussel' voor socialisten de aangewezen (om)weg is naar het gemeentehuis of stadhuis wordt door tabel 7 tegengesproken⁽³⁶⁾. Het aantal socialistische burgemeesters met ervaring binnen de parlementaire assemblees ligt niet significant hoger dan het algemeen gemiddelde. Wellicht werd die beeldvorming in het leven geroepen door de zichtbaarheid in de media van het (socialistische) burgemeesterschap in grote steden. Men vergete daarenboven niet dat in het verleden het socialisme traditioneel een stedelijke beweging was en dat bijgevolg daar de meeste kansen lagen voor socialisten om het burgemeesterschap op te eisen⁽³⁷⁾.

Tot slot

In de meeste West-Europese democratieën hebben linkse partijen de enorme verdienste kansen geboden te hebben aan mensen uit maatschappelijk minder geprivilegieer-

de groepen. Wie omwille van redenen die verband houden met sociale stratificatie geen toegang kreeg tot het hoger onderwijs kreeg binnen sociaal-democratische partijen vaak een 'tweede kans'. De partij vervulde hier de rol van 'de politieke academie van de arbeider' en was vaak meer dan de coach in een politieke loopbaan. Wie goed functioneerde binnen de partijgeledingen had uitzicht op een politiek mandaat.

Die medaille heeft ongetwijfeld ook een keerzijde. Er zijn aanwijzingen dat zeker op het lokale vlak de partijen aan functieverlies lijden en dus betekenis inboeten. In een periode waarin langlopende loyauteiten een zeldzaamheid worden, dreigt de performantie van traditionele rekruteringsmechanismen aan slagkracht te verliezen. Zeker sociaal-democratische partijen lopen (door het belang dat ze hechten aan het engagement in de partij) in de gemeenten het gevaar te verworden tot een subcultuur met alle mogelijke desastreuze electorale gevolgen van dien.

- (1) Deze tekst steunt op gegevens verzameld voor een doctoraal onderzoek naar de rol van de burgemeester. Hiertoe werden in de periode 1993-1994 340 Belgische burgemeesters geïnterviewd (de interviews namen gemiddeld 2 uur in beslag). Op het einde van het interview kregen de respondenten een schriftelijke vragenlijst overhandigd met het verzoek deze terug te sturen. Juist 80 pct van de bezochte burgemeesters willigde dit verzoek in. De 172 Vlaamse en 16 Brusselse burgemeesters werden geïnterviewd door de auteur van deze bijdrage. Thierry Laurent van de UCL nam de 152 Waalse burgemeesters voor zijn rekening.
- (2) B. PIJNENBURG, *Locale coalitievorming in België: een multi-dimensionele verkenning*. In: *Tijdschrift voor Sociologie*, 9(1988)1-2, p. 223.
- (3) B. PIJNENBURG, *Locale coalitievorming [...]*, p. 222.
- (4) J. BUELENS, Over lijsten, namen en macht verwerven. In: J. BUELENS, K. DESCHOUWER, *De Dorpsstraat is de Wetstraat niet*, Brussel: VUBPress, 1996, pp. 45-47; J. ACKAERT, Politieke vernieuwing aan de basis. Een voorlopige balans. In: *Vlaanderen Morgen*, (1994)6, pp. 29-36.
- (5) E. LENTZEN e.a., Enjeux et stratégies pour les élections communales du 9 octobre 1988. In: *Courrier Hebdomadaire du CRISP*, (1988)1213, pp. 20-22.
- (6) Zie hiervoor: J. ACKAERT, De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988. In: *Res Publica*, 31(1989)3, pp. 360-361. M.b.t. de gemeenteraadsverkiezingen van 1988 beschikten we ook over informatie verstrekt door de Vlaamse politieke partijen.
- (7) Tot op zekere hoogte is de positie van de PS vergelijkbaar met deze van de CVP in Vlaanderen. Daar bestuurt de CVP (met een vergelijkbaar gemiddeld stemcijfer - 36.4%) alleen of in coalitieverband bijna 70 pct van de gemeenten en levert ze 53.2 pct van de burgemeesters. In 29 pct van de Vlaamse gemeenten beschikt de CVP over een homogene meerderheid.
- (8) Zie hierover: H. EVERAET, Het maatschappelijk profiel van de gemeenteraadsleden. In: *Nieuw tijdschrift voor politiek*, (maart-april 1991), pp. 19-43.
- (9) L. MILBRATH, M. GOEL, *Political Participation. How and Why People Get Involved in Politics*, Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 1977, 223 p.
- (10) I. BUDGE, D. FARLIE, Political Recruitment and Dropout: Predictive Success of Background Characteristics over Five British Localities. In: *British Journal of Political Science*, 5(1975)1, p. 68.
- (11) D. SCHWARTZ, Toward a Theory of Political Recruitment. In: *Western Political Science Quarterly*, 22(1969)3, pp. 552.
- (12) P. GARRAUD, *Intégration et différenciation dans le personnel politique français: l'exemple des maires urbains (1945-1984)*, Bordeaux: Université de Bordeaux I, 1987, pp. 100-102.
- (13) P. GARRAUD, La sélection du personnel politique local. In: *Revue française de science politique*, 38(1988)3, p. 414; J. BECQUART-LECLERCQ, Les chemins du pouvoir local: la sélection du maire. In: *Pouvoirs*, (1983)24, p. 99.
- (14) J. ABERBACH, R. PUTNAM, B. ROCKMAN, *Bureaucrats and Politicians in Western Democracies*, Cambridge: Harvard University Press, 1981, p. 59.
- (15) D. GAXIE, Les logiques du recrutement politique. In: *Revue française de science politique*, 30(1980)1, pp. 26-27.
- (16) Tijdens de enquête registreerden we het uitgeoefende of laatst uitgeoefende beroep van de burgemeesters. Op basis van een beroepsprestigeschaal konden we hun een prestigescore toe. Zie hierover: M. ELCHARDUS, *Een internationale beroepenclassificatie en een gestandaardiseerde internationale beroepsprestigeschaal*, Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies, 1979, 87 p. Op basis van de marginale spreiding van het beroepsprestige onder alle burgemeesters deelden we ze in drie categorieën in: laag, midden en hoog.

- (17) Zie bv. I. DE LANNOO, Democratiseringsdensen in de sociale herkomst van de studentenpopulatie. In: *De Gids op Maatschappelijk Gebied*, 61(1970)2, p. 142.
- (18) S. TARROW, *Partisanship and Political Exchange in French and Italian Local Politics. A Contribution to the Typology of Party Systems*, London: Sage, 1974, p. 15 en 21.
- (19) Hiermee onderscheiden Belgische socialistische burgemeesters zich van Nederlandse sociaal-democratische lokale mandatarissen. Laatstgenoemden hebben verhoudingsgewijze ook meer wortels in de arbeidersklasse, maar beschikken meer dan lokale mandatarissen van CDA en VVD over een universitair diploma. Zie: S. ELDESVELD, L. STRÖMBERG, W. DERKSEN, *Local Elites in Western Democracies. A Comparative Analyses of Urban Political Leaders in the U.S., Sweden and The Netherlands*, Boulder: Westview Press, 1995, p. 44.
- (20) L. DE WINTER, De socialistische partij en het politiek dienstbetoon. In: J. BREPOELS, L. HUYSE, M. SCHAEVERS, F. VANDENBROUCKE, *Eeuwige dilemma's. Honderd jaar socialistische partij*, Leuven: Kritak, 1985, p. 137.
- (21) De juiste percentages van bestuursleden die tewerkgesteld zijn (of waren) in de overheidssector zijn voor de SP en PS respectievelijk 50.0% en 51.9%. Voor de andere partijen is die verhouding beduidend lager.
- (22) A. HONDEGHEM, *De loopbaan van de ambtenaar. Tussen droom en werkelijkheid*, Leuven: Vervolmakingscentrum voor Overheidsbeleid en Bestuur, 1990, p. 200.
- (23) D. KAVANAGH, *Political Culture*, London: Macmillan, 1972, p. 28.
- (24) H. EULAU, Recollections. In: J. WAHLKE, H. EULAU, W. BUCHANAN, L. FERGUSON, *The Legislative System: Explorations in Legislative Behavior*, New York: Wiley, 1962, p. 79.
- (25) Bij de SP-burgemeesters was in 39.1 pct van de gevallen de moeder lid van de partij, bij de PS-burgemeesters 27.7 pct tegenover een algemeen gemiddelde van 26.3 pct.
- (26) Juist 26.3 pct van de PS'ers (die verwezen naar politieke gebeurtenissen) vermeldden lokale politieke gebeurtenissen (tegenover een gemiddelde van 16.1 pct voor alle burgemeesters. Geen enkele SP'er verwees naar die categorie). Ook refereerde 21.1 pct van de PS'ers aan de betrokken internationale politieke gebeurtenissen, daar waar maar gemiddeld 14.3 pct van alle burgemeesters dit deden, tegenover geen enkele SP'er). Daarentegen haalden PS-burgemeesters maar in 15.8 pct van de gevallen de Tweede Wereldoorlog aan.
- (27) In dit onderzoek werd ook vastgesteld dat van de nationale politieke partijen de plaatselijke VU- en AGALEV-afdelingen het minst over statutaire regelingen beschikken (respectievelijk 89.3% en 80%) maar deze wel het meest strikt naleven (respectievelijk 72% en 58.3%). K. DESCHOUWER, Nationale politieke partijen en gemeenteraadsverkiezingen. In: J. BUELENS, K. DESCHOUWER, *De Dorpsstraat is de Wetstraat niet*, Brussel: VUBPress, 1996, p. 16.
- (28) H. EULAU, W. BUCHANAN, L. FERGUSON, J. WAHLKE, Career Perspectives of American State Legislators. In: D. MARVICK (ed.), *Political Decision-Makers*, Glencoe: The Free Press, 1961, p. 227.
- (29) H. EULAU, W. BUCHANAN, L. FERGUSON, J. WAHLKE, *Career Perspectives [...]*, p. 228.
- (30) A. REES, T. SMITH, *Town Councillors: a Study of Barking*, London: Acton Society Trust, 1964, p. 32.
- (31) Andere mogelijke 'wervers' zijn de aftredende burgemeester, familieleden en vrienden, sociale organisaties, het verenigingsleven, parlementsleden enz. Het belang van deze instanties is bij socialisten niet significant kleiner, enkel valt het op dat de partij als dusdanig systematisch meer wordt vermeld.
- (32) In een poll wordt de partijleden een lijst van mogelijke kandidaten voorgesteld, waarbinnen ze zelf individueel een rangordening kunnen aanbrengen (vgl. met 'Primary' in de USA). De methode van de modellijst komt erop neer dat het partijbestuur een voorstel van kandidatenlijst aan de leden voorlegt, die ze daarop globaal kunnen accepteren of verwerpen zonder evenwel individuele aanpassingen aan te brengen.
- (33) We vroegen de burgemeesters welke de belangrijkste gewenste eigenschappen zijn van kandidaten bij de selectie in de schoot van de partijen. Het valt op dat in die partijen, waar de poll als selectiemethode wordt gehanteerd, in ruim de helft van de gevallen het engagement binnen de partijorganisatie wordt aangehaald. Dit komt maar in 20 pct van de gevallen voor waar de kandidatenlijst tot stand komt via een 'modellijst'. Een modellijst is dus een veel meer 'geoligarchiseerde' methode van interne partijbesluitvorming.
- (34) Ter illustratie, 63.2 pct en 62.8 pct van respectievelijk de SP- en PS-burgemeesters waren vóór hun eerste verkiezing tot gemeenteraadslid lid van het plaatselijk partijbestuur. Geen enkele andere partij benadert dit percentage.
- (35) Men verwijst dan naar voorbeelden als Cools in Antwerpen, Temmerman in Gent, Tobback in Leuven enz.
- (36) Enkel valt het op dat een zeer groot aantal Vlaamse socialistische burgemeesters deel uitmaakten van de provincieraden voor ze benoemd werden tot burgemeester.
- (37) In 1988 haalde de SP gemiddeld 26.8 pct van de stemmen in gemeenten met meer dan 37.500 inwoners tegenover 19.1 pct in gemeenten met minder dan 7500 inwoners. Zie hierover J. ACKAERT, *De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988 [...]*, p. 365. In 1994 ging het nog om 22.7 pct in de hoogste inwonercategorie en 20.0 pct in de laagste. Zie: J. ACKAERT, De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1994. In: *Res Publica*, 37(1995)3-4, p. 360.